

Centralny region Mesa Verde, położony na granicy Kolorado i Utah na Południowym Zachodzie Stanów Zjednoczonych, jest unikalnym i jednym z najbogatszych archeologicznie miejsc w całej Ameryce Północnej, gdzie możemy śledzić ciągłość kulturową i relacje pomiędzy różnymi społecznościami w przeszłości. Pozostałościami zamieszkujących go w różnych okresach kultur indiańskich jest m.in. sztuka naskalna (malowidła i petroglify) oraz architektura kamienna, a także wytwory kultury materialnej, m.in. bogato zdobiona ceramika. Bogactwo zachowanej sztuki naskalnej umieszczanej na głazach, ścianach kanionów i w schroniskach skalnych na całym Południowym Zachodzie spowodowało, że magazyn *National Geographic* nazwał ten region „Dzikim Luwrem”.

Region ten zamieszkiwany był (i w wielu wypadkach wciąż jest) przez wiele kultur i plemion tubylczych, zarówno rolników (Pueblo, Mimbres, Hohokam, Casas Grandes), jak też społeczności nomadycznych, czyli łowiecko-zbierackich (na przykład Apacze, Nawaho, Ute). Jednocześnie region ten stosunkowo późno był odkrywany i zasiedlony przez Europejczyków, najpierw przez sporadyczne wyprawy hiszpańskich konkwistadorów i misjonarzy, a później Meksykanów; dopiero od II połowy XIX wieku notuje się tutaj stałe osadnictwo Amerykanów. Z tego względu, ale także dzięki suchemu i jałowemu klimatowi regionu wiele stanowisk zostało dobrze zachowanych i zakonserwowanych, świadcząc m.in. o świetności zamieszkujących go niegdyś, ale także dzisiaj społeczności tubylczych, ich kulturze materialnej i duchowej.

Celem proponowanego projektu jest wykorzystanie jednego z najważniejszych nośników informacji o przeszłości w tym regionie, tj. sztuki naskalnej (malowideł i petroglifów) oraz inskrypcji historycznych, a także materialnych pozostałości kulturowych (architektura, zabytki ruchome), które posłużą do zbadania osadnictwa, migracji i przemian kulturowych, a w konsekwencji do rekonstrukcji i stworzenia swoistej kroniki regionu i otaczającego go krajobrazu w kilku kanionach pd.-zach. części Kolorado i przyległych partii pd.-wsch. Utah. Są to kaniony Yellow Jacket Canyon oraz Sandstone Canyon, położone głównie na terenie pomnika narodowego Canyons of the Ancients National Monument. Tylko mała część tego obszaru została wcześniej poddana tylko pobieżnej analizie i rozpoznaniu archeologicznemu, większość stanowisk jest niezarejestrowana i niezbadana.

Metodologia projektu obejmie kilka części: badania terenowe, kwerendy archiwalne, konsultacje, analizę i integrację danych, spotkania i warsztaty/konferencje. Badania, które zostaną podjęte w ramach prac terenowych, będą obejmowały głównie nieinwazyjne badania archeologiczne wsparte badaniami geofizycznymi, analizami przestrzennymi i ewentualnie (gdy będzie to konieczne) późniejszymi wykopaliskami sondażowymi. Dokumentacja sztuki naskalnej, architektury i krajobrazu będzie prowadzona głównie z wykorzystaniem naziemnego skaningu laserowego (TLS) oraz bezzałogowego statku powietrznego (UAV)/dron/LIDAR, fotografii (wysokiej rozdzielczości) i fotogrametrii. Różnorodne dane geoprzestrzenne będą integrowane, analizowane i wizualizowane za pomocą Systemów Informacji Geograficznej (GIS).

Działania niniejszego projektu pozwolą udzielić odpowiedzi na tak ważne pytania badawcze jak: a) chronologia i demografia regionu w poszczególnych okresach; b) sposoby wykorzystania badanych kanionów przez różne społeczności ludzkie w przeszłości oraz relacje człowiek-środowisko; c) moment pojawienia się europejskich i amerykańskich osadników i d) charakter kontaktów między społecznościami tubylczymi i nowymi przybyszami. Dodatkowo planowany projekt poprzez połączenie nowoczesnych metodologii digitalizacyjnych i technik dokumentacji z tradycyjnymi metodami archeologicznymi oraz indiańską tradycją ustną pomoże w rozwinięciu nowych metodycznych narzędzi do cyfrowej analizy i integracji danych w celu lepszej interpretacji i prezentacji dziedzictwa kulturowego, co może być później aplikowane do innych obszarów i terenów badawczych na świecie.

Fig. 1. Painted Hand Petroglyph Panel, Sandstone Canyon: przeważają ryty historycznych Ute, przedstawiające postacie ludzkie, stylizowane łapy niedźwiedzia, sceny walk wojowników (czasem na koniach) i polowania na jelenie, muflony i bizon. Występuje tu też sztuka naskalna kultury Pueblo: motywy abstrakcyjne, geometryczne i postacie antropomorficzne. Inskrypcje historyczne to daty, inicjały, imiona oraz nazwiska amerykańskich i meksykańskich hodowców bydła i owiec, kowbojów i osadników wędrujących przez ten kanion na przełomie XIX i XX w. (fot. R. Słaboński).